

Austatud lugeja!

Sport ja juura on minu jaoks alati olnud teatud mõttes sarnased. Võib-olla sellepärast, et kui mitte varem, siis kohtus saavad lõpliku vastuse kõik juriidilised küsimused ja kohtus, nagu spordiski, üks võidab ja teine kaotab. Kui spordis selgitatakse välja parim, siis juuras – kellel on õigus. Spordi ja juura vahel on aga vähemalt üks suur vahe: kui spordis on reeglid abivahendi staatuses, siis juuras läheb väga suur aur just reeglite endi peale.

Nagu me juristidena teame, siis juuras eristatakse kahesuguseid reegleid: materiaalõigust, millest peaks selguma, mis on õigus, ja menetlusõigust ehk korda selle väljaselgitamiseks, kes on õige. Just viimased – menetlusõiguse normid – peaksid seega olemuslikult sarnanema spordis kehtivatele reeglitele. Need on reeglid, mida peab teadma n-ö une pealt, sest nagu spordivõistlusel, ei saa ka kohtuistungil võtta aega maha selleks, et ennast mängureeglitega kurssi viia. Ja kui sa ei taibanud kohe reeglite rikkumise vastu protestida, siis oled võimaluse kaotanud. Ainult väga ränged rikkumised ja sedagi vaid äärmuslikul juhul annavad võimaluse nõuda mängutulemuse tühistamist. Samas kohtunik peab arvestama, et kui ta mängureeglite järgimist ei suuda tagada, siis võimalust järgmist mängu vilistada ei pruugi tulla.

Tsiviilkohtumenetluses on üks reegel, et pooled peavad tõendama oma nõudeid ja vastuväiteid. Puutusin hiljuti kokku kohtuasjaga, kus hageja jättis mitmed asjaolud tõendamata. Kohtulahend tühistati ja öeldi, et kohus rikkus selgitamiskohustust. Seepeale tegi alama astme kohus esimese puuduste kõrvaldamise määruse, siis teise... Ma ei tea, kas tulevad ka kolmas, neljas jne. Selliseid näiteid kohtab praktikas hulganisti. Siinses Juridica numbris räägitakse näiteks sellest, et kohtud peavad võlgnikule selgitama tema vastu esitatud viivisenõude õiguslikku kvalifikatsiooni koos seaduses ettenähtud võimalusega taotleda viivise vähendamist. Kohtud selgitavad aegumise vastuväite esitamise võimalusi jne.

Kust läheb piir selgitamise ja menetluse sekkumise vahel? Tõmmakem paralleel spordiga ja kujutagem ette korvpallimängu. Kas kohtunik võib mängu peatada ja selgitada ühele võistkonnale, et palli saab suunata läbi parema ääre, kus vastase kaitse on nõrgem? Ja samal ajal öelda teisele võistkonnale, et ääremängija asemel oleks võimalik tuua platsile keskmängija? Spordis ei tule me kõige selle pealegi, juhendamine on treeneri ülesanne. Aga miks me siis juuras leiame, et kohtunik mitte ainult võib, vaid lausa peab kõike analoogset tegema?

Ulatuslikku selgitamiskohustust seostatakse asja õige lahendamisega. Eesmärk on vaieldamatult õilis. Kui aga õige lahenduse eesmärgil sekkuda menetlusse, siis tähendab see seda, et õige lahendus peab olema ette teada ja menetlusega see üksnes vormistatakse. Menetlusest kui õige lahenduse väljaselgitamise vahendist saab sellisel juhul lihtsalt farss. Spordiga pole sellisel lähenemisel mingit pistmist.

Iseenesest pole midagi mõeldamatut selles, kui sport ja juura oleksid täiesti erinevad nähtused. Et spordis väljaselgitatav „parim“ sõltub alati ajast ja kohast, juura „õige“ on aga konstantne kategooria. Aga ärgem siis ka öelgem, et meil on võistlev kohtumenetlus. Milleks ennast ja teisi petta?

Katrin Prükk